

OMGAAN MET WEERSTAND: WAAR LIGT DE GRENS?

Wanneer op school kwetsende of discriminerende uitspraken worden gedaan, staan docenten voor een keus: open je het gesprek, of trek je een grens? Hoe behoud je een veilige sfeer in de klas zonder vrijheid en openheid te verliezen? In deze oefening ga je samen met collega's aan de hand van praktijkvoorbeelden na welke reactie in verschillende situaties passend kan zijn. Daarbij is er ruimte om ervaringen uit te wisselen, interventies te verkennen en gezamenlijk te komen tot een aanpak die zorgt voor duidelijkheid, veiligheid en een gedeelde werkwijze binnen de school.

DUUR

45 minuten, ideaal voor het teamoverleg!

IN DEZE OEFENING

- Wordt schoolpersoneel geconfronteerd met persoonlijke ervaringen van scholieren met stereotyperende of discriminerende uitspraken op school.
- Bepaalt schoolpersoneel welke interventiestrategie passend is in deze situaties.
- Worden er handvaten geboden en tips uitgewisseld over hoe te reageren, en werk je samen aan een gedeelde aanpak.

BENODIGDHEDEN

- Whiteboard, markers, post-its, evt. pen en papier voor aantekeningen.
- Bijlage <naam> (uitgeprint voor elke collega)

Stap 1 Verzamel ervaringen

Deel post-its uit en laat de deelnemers uitspraken opschrijven die zij hebben gehoord op school. Dit kunnen stereotyperende en/of discriminerende uitspraken zijn, maar ook uitspraken vanuit onwetendheid of nieuwsgierigheid. Denk hierbij aan uitspraken over lhbt+-personen, maar ook over sekse, afkomst, religie, neurodivergentie of complotdenken.

5
MIN

TIP!

Als je moeite hebt met het herinneren van een uitspraak, kun je de QR-code scannen voor voorbeelduitspraken.

Stap 2 Waar ligt de grens?

- Verdeel het whiteboard in 3 kolommen. Schrijf boven de linker kolom: "Ruimte geven", de middelste "Uitnodigen", de rechter "Begrenzen".

20
MIN

- De categorieën betekenen het volgende:
- **Ruimte geven:** de uitspraak is een mening, er is geen reactie nodig van de docent
- **Uitnodigen:** de uitspraak kan kwetsend of stereotyperend overkomen. De docent toont nieuwsgierigheid naar de uitspraak, zonder oordeel. Waarom vindt de leerling dat? Waar komt de uitspraak vandaan (zoals thuis of online)? Begrijpt de leerling wat die zegt?
- **Begrenzen:** de uitspraak is kwetsend en kan andere leerlingen onveilig laten voelen. De uitspraak gaat duidelijk tegen de schoolnormen in, dus de docent trekt een grens.
- Eén voor één plakken de deelnemers hun post-its met een uitspraak bij een categorie, en leggen uit waarom ze de uitspraak op hun post-it in deze categorie vinden passen. Dit hoeft niet overeen te komen met hoe er daadwerkelijk gereageerd is in deze situatie.
- De bijlage <naam> bevat voorbeelden van stereotype en/of discriminerende opmerkingen, voor als je moeite hebt met het herinneren hiervan!

TIP!

Bij stereotyperende en discriminerende uitspraken is het altijd beter om te reageren, ook al is het kort. Wanneer zo'n situatie onbedoeld voorbijgaat, kan dit door leerlingen gezien worden als een acceptabele uitspraak.

Stap 3 Reageren

- Kies 6 situaties van het bord en bespreek samen:
 - Wat doe je en wat zeg je in dit geval?
 - Is je reactie anders als er meer factoren meespelen, bijv. als er weinig tijd is of de klas onrustig is?
 - Wat voor afspraken maken jullie als team over de gezamenlijke strategie?
 - Hoe zorg je er als team voor dat een gezamenlijke strategie wordt nageleefd?

Bij "uitnodigen":

- Hoe zou je uitnodigend reageren?
- Wat is je doel als je uitnodigend reageert?

Bij "begrenzen":

- Hoe zou je begrenzend reageren?
- Hoe verwacht je dat de leerling hierop reageert?
- Hoe zou je omgaan met mogelijke weerstand vanuit de klas?
- De bijlage <naam> bevat voorbeeldzinnen voor zowel begrenzend of uitnodigende reacties!

In opdracht van COC Nederland en het samenwerkingsverband SchoolsOUT van de GGD is dit product ontwikkeld door de projectgroep 'De school als Spiegel', van de Radboud Honours Academy. De projectgroep bestaat uit de masterstudenten Jonas van der Meer, Noah van der Stap, Xandra van Hooff, Maartje van der Loo, Taha Hammouchi, en Eva Hendriks, die als interdisciplinair team zijn ingeschakeld om scholen te adviseren over hoe ze hun handelingsrepertoire kunnen vergroten om zo op adequate wijze het gesprek over maatschappelijk gevoelige thema's, met een focus op seksuele- en genderdiversiteit, te kunnen (blijven) voeren.

OMGAAN MET WEERSTAND: WAAR LIGT DE GRENS? – VERVOLG

Deze oefening bouwt voort op de vorige oefening. Waar je eerder gezamenlijk hebt verkend wanneer je ruimte geeft, uitnodigt of begrenst, oefen je nu in een kort spelvorm met het snel herkennen van passende reacties. Zo versterk je de gezamenlijke aanpak binnen het team.

DUUR

15 minuten

IN DEZE OEFENING:

- Oefenen medewerkers opnieuw met het herkennen van situaties waarin het passend is om ruimte te geven, uit te nodigen of te begrenzen.
- Reflecteren medewerkers op hun eigen handelen en vergelijken zij dit met de aanpak van collega's.
- Versterkt het team de gezamenlijke werkwijze die in de vorige oefening is besproken.

BENODIGDHEDEN

- Twee bakken of prullenbakken.
- Een klein voorwerp om in de bakken te gooien (bijvoorbeeld een prop papier of een bal).

Stap 1 Voorbereiding

1
MIN

- Zet twee bakken enkele meters uit elkaar.
- Label de ene bak JA en de andere NEE.
- Kies één collega die tussen de bakken gaat staan met een voorwerp om weg te gooien.

Stap 2 Oefening

10
MIN

- Een collega leest een stelling voor of bedenkt er een.
- De deelnemer tussen de bakken beslist:
 - JA = Dit is hoe ik in deze situatie zou handelen.
 - NEE = Zo zou ik in deze situatie niet handelen.
- De deelnemer gooit het voorwerp in de gekozen bak en licht kort toe waarom deze keuze is gemaakt.
- De overige collega's reageren:
 - Zouden zij hetzelfde doen?
 - Waarom wel of niet?
 - Vraagt deze situatie vooral om ruimte geven, uitnodigen of begrenzen?

- Bespreek kort welke reactie het beste past bij de gezamenlijke aanpak van de school.
- Herhaal de oefening met meerdere stellingen en wissel regelmatig van deelnemer.

MOGELIJKE STELLINGEN

Begrenzen:

- Wanneer een leerling tijdens groepswork wordt buitengesloten, benoem ik dat dit niet acceptabel is en dat ik dit niet wil zien in mijn klas.
- Wanneer een leerling zegt dat “homo’s een klap verdienen”, stop ik het gesprek direct omdat deze uitspraak de veiligheid van anderen in gevaar brengt.
- Wanneer ik hoor dat “homo” als scheldwoord wordt gebruikt, spreek ik leerlingen daarop aan.
- Wanneer een leerling zegt: “Als je een hoofddoek draagt, ben je een terrorist”, maak ik direct duidelijk dat deze uitspraak kwetsend en onacceptabel is.
- Wanneer een leerling de Holocaust ontkent, grijp ik direct in en corrigeer ik de onjuiste informatie.
- Wanneer een leerling homoseksualiteit een ziekte noemt, maak ik duidelijk dat dit feitelijk onjuist en kwetsend is.

Uitnodigen

- Wanneer een leerling wordt buitengesloten, ga ik met de klas in gesprek over hoe we ervoor kunnen zorgen dat iedereen erbij hoort.
- Wanneer kwetsende memes worden gedeeld, vraag ik waar leerlingen zulke berichten tegenkomen en waarom ze denken dat deze worden gedeeld.
- Wanneer een leerling een stereotype herhaalt, vraag ik of er voorbeelden zijn die laten zien dat het ook anders kan.
- Wanneer een leerling twee jongens die hand in hand lopen “aandachttrekkers” noemt, vraag ik welke andere verklaring daarvoor mogelijk is.
- Wanneer een leerling zegt dat bisexualiteit “maar een fase” is, vraag ik waar die gedachte vandaan komt.
- Wanneer een leerling consequent de verkeerde voornaamwoorden gebruikt van een klasgenoot, ga ik het gesprek aan over het belang van iemands naam en voornaamwoorden.

Stap 3 Afsluiting

Sluit af door samen te bespreken:

- Welke situaties vonden jullie het lastigst?
- Waar ontstonden verschillende meningen?
- Welke afspraken nemen jullie als team mee voor toekomstige situaties?

5
MIN

In opdracht van COC Nederland en het samenwerkingsverband SchoolsOUT van de GGD is dit product ontwikkeld door de projectgroep ‘De school als Spiegel’, van de Radboud Honours Academy. De projectgroep bestaat uit de masterstudenten Jonas van der Meer, Noah van der Stap, Xandra van Hooff, Maartje van der Loo, Taha Hammouchi, en Eva Hendriks, die als interdisciplinair team zijn ingeschakeld om scholen te adviseren over hoe ze hun handelingsrepertoire kunnen vergroten om zo op adequate wijze het gesprek over maatschappelijk gevoelige thema’s, met een focus op seksuele- en genderdiversiteit, te kunnen (blijven) voeren.